

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΑΛΛΑΟΥΝΗ

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΟΡΤΕΣ

(ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟ "ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΑΘΗΝΩΝ,")

Ἵσως θὰ μπορούσαμε νὰ τοῦ δώσουμε ἕναν ἄλλον τίτλο, ἀποφεύγοντας αὐτὸ τὸ ξενικὸ «Φεστιβάλ», ἀλλὰ ὁ τίτλος δὲν ἔχει καὶ τὴση σημασία ὅσο ἔχει ὁ σκοπὸς τῆς δημιουργίας ἀπὸ τέτοιου γιορτῆς καί, ἰδίως, τὸ περιεχόμενον τους. Ἄλλως τε ἡ λέξις «Φεστιβάλ», σύντομα καὶ περιεκτικῆ, ἔχει γίνει διεθνῆς πιά καὶ μιὰ κι' ὁ σκοπὸς ποὺ ἐπιδιώκουν τέτοιες γιορτῆς εἶναι ἕν μέρει καὶ τουριστικὸς, δηλαδὴ ἀποβλέπει στὴν προσέλκυσι ξένων, ὡς μείνη «Φεστιβάλ Ἀθηνῶν».

Ζ' ἄλη τὴν Εὐρώπῃ γίνονται τέτοιες μουσικὲς καὶ θεατρικὲς εορτῆς σήμερα, ἀρχίζοντας ἀπ' τὸ Αὐστριακὸ Σάλτσμπουργκ, ποὺ μὲ τὴ μακροχρόνια παράδοσι τοῦ στάθηκε τὸ πρότυπο καὶ τὸ ὑπόδειγμα: Ἦταν λίγο μετὰ τὸν πρῶτο παγκόσμιον πόλεμο, ὅταν μερικοὶ μεγάλοι καλλιτέχνες τῆς τόσο φτωχῆς τότε Αὐστρίας, μαζεύτηκαν στὴν πατριδα τοῦ Μότσαρτ καὶ βάλανε τὴς βῆσεις τῶν Σάλτσμπουργιανῶν «Festspiele». Ἦταν ὁ διάσημος τότε σκηνοθέτης Μάξ Ράινχαρτ—ὁ ἀφάντης τοῦ Σάλτσμπουργκ— καθὼς τὸν ἔλαγα—ὁ Ρίχαρντ Στράους, ὁ μεγάλος ποιητῆς κι' ἀχώριστος φίλος τοῦ Στράους Οἰγκο φὸν Χόφμανσταλ, ὁ ἀρχιμουσικὸς τῆς Κρατικῆς Ὀπερας τῆς Βιέννης Φράντς Σάλκ.... Κανένας τους δὲν ζῆ πιά. Αὐτοὶ ἀποτελέσανε τὴν πρῶτὴ ἐπιτροπῆ, μὲ συνεργασία ἐνὸς Μπρούνο Βάλτερ, ἐνὸς Τσοκανίνι, ἐνὸς Φουρτβαϊγκλερ. Τὰ αὐτοῦ γιὰ τὴν ἐπιτυχίαν ἦσαν πολλά: Ἡ ὁμορφὴ πολιτεία, τὸ ὄνομα τοῦ Μότσαρτ, ἡ μεγάλη παράδοσι, τὰ ὄνοματα τῶν Ἰδρυτῶν. Καὶ τὰ «Festspiele» τοῦ Σάλτσμπουργκ ἔγιναν καὶ μόνου μιὰ παγκόσμια ἔννοια. Ἄλλὰ, καθὼς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, αὐτὴ ἡ «ἐπιτροπῆ» ἀπετελεῖτο ἀπὸ ἕναν σκηνοθέτη διεθνούς κύρους, ἀπὸ ἕναν συνθέτη κι' ἕναν ποιητῆ παγκόσμια καθιερωμένου ἤδη, ἀπὸ διάσημους ἀρχιμουσικούς. Ἦταν ἐπόμενοι αὐτῆς οἱ Καλλιτεχνικὲς Γιορτῆς δὲν ἴδον «περιεχόμενον» τόσο ἀνώτερο καὶ τόσο ἐπιληπτικόν, ὥστε νὰ προσελκύουν κάθε χρόνον χιλιάδες ἀπὸ ντόπιους καὶ ξένους—ὁ τουρισμὸς, ἡ τουριστικὴ ἐπιτυχία δὲν ἦταν ὁ σκοπὸς, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα.

Σὲ μικρὴ σχετικὰ, ἀπόστασι ἀπὸ τὸ Σάλτσμπουργκ, τὴν πόλι τοῦ Μότσαρτ, εἶναι ἡ πόλις τοῦ Βάγκνερ, τὸ Μπάϊρως, ὅπου ἕνας φιλότεχνος βασιλεῦς, ὁ Λουδοβίκος 2ος τῆς Βαυαρίας, πρόσφερε στὸν φίλο του Ρίχαρντ Βάγκνερ ὅλες τὴς δυνατότητες γιὰ νὰ χτιστὸ θέατρο του, ὅπως τὸ ὤνειρευτῆναι καὶ νὰ διητῆ τὰ ἔργα του στὸ πλοῖσιον ποῦ τοὺς ταίριαζε. Ἐτοῖς δημιουργήθηκαν οἱ Γιορτῆς τοῦ Μπάϊρως, γιορτῆς ἀποκλειστικὰ μὲ ἔργα Βάγκνερ. Τὰ δύο οὗτὰ μεγάλα ὑποδείγματα

ἀκολούθησαν πολὺ ἀργότερα, πολλὲς Εὐρωπαϊκὲς πόλεις: Τὸ Ἐδιμβούργο τῆς Σκωτίας, τὸ Στραβόυργο, τὸ Αἰξ τῆς Προβηγκίας, τὸ Βισού, ὅπου καὶ φέτος τιμήθηκε ἰδιαίτερα ὁ Ρίχαρντ Στράους, τὸ Αἰξ-λε-Μπαίν, ἡ Μπρεζανόν κι' ἄλλες πόλεις τῆς Γαλλίας, ἡ Χάγη καὶ τὸ Ἄμστερνταμ μιὰ μικροῦλα πόλις τῆς Αὐστρίας, ἡ Μπρεγκένζ—πάνω στὰ Αὐστροελλεβητικά σύνορα—τὸ Ἄουγκμπουργκ ποὺ εἶναι ἡ κοιτίδα τῆς οἰκογένειας Μότσαρτ—κι' ἕνα σωρὸ ἄλλες πόλεις τῆς Γερμανίας—δὲν ἔχει σημασία νὰ τὶς ἀναφέρω τώρα ὅλες — κι' ἄς μὴν ξεχνοῦμε τὴ Βενετία κι' ὄχι βέβαια τὸ Παρίσι, τὴ Βιέννη, τὸ Βερολίνο, τὸ Μόναχο, ποὺ, ἐκτός ἀπὸ τὴν τακτικὴ καὶ τόσο ἐντονὴ μουσικὴ ζωὴ τους, ἀφιερώνουν μερικὲς ἑβδομάδες σὲ πανηγυρικὲς κι' ἐντελῶς ἰδιαίτερης σημασίας Καλλιτεχνικὲς Ἐορτῆς. Φέτος τέτοιες γιορτῆς διοργάνωσαν καὶ στὴ Βορκελόνη....

Ποῖο εἶναι τὸ περιεχόμενον ὄλων αὐτῶν τῶν Ἐορτῶν καὶ τὴ ἐπιδιώκουν; Τὶς βλέπω κάποιον ἕνα εἶδος πνευματικῶν καὶ μουσικῶν ἀγώνων: Κάθε χώρα ἐπιβίηνει ὅτι καλλίτερο καὶ ὠραιότερο ἔχει—θέατρο, ὄπερα, ὀρχήστρες, συνθέτες, ἀρχιμουσικούς, διάφορους σοφίστες κ. ὅ.—καὶ προσκαλεῖ κι' ἀπ' τὶς ἄλλες χώρες ὅτι καλλίτερο ἔχουν—τόσο στὸν δημιουργικόν, ὅσο καὶ στὸν ἐρμηνευτικὸν τομέα. Αὐτὸ τείνει σὲ κάποια ὀγκύρσι, σὲ ἀνταλλαγὴ ἰδεῶν καὶ ἐμπνεύσεων. Σὲ κάποια συνεννόησι καὶ ἀλληλογνωριμία. Αὐτὸ βοηθεῖται συνθέτες, συγγραφεῖς, καλλιτέχνες, σοφίστες, ν' ἀναβιβαθῶν καὶ νὰ ἐπιβιβαθῶν. Δὲν θυμᾶμαι ποῖος ἔγραψε πᾶς τὸ Σάλτσμπουργκ, ἐκτός ἀπὸ τὴν θαυμαστὴ ψυχαγωγία ποὺ προσφέρει, εἶναι μιὰ «διεθνῆς καλλιτεχνικῆς ἀγοράς»: Διευθυντῆς θεάτρων καὶ Λυρικῶν Σκηνῶν ἀπ' ὅλο τὸν κόσμον, μεγάλοι ἱμπρεσάριοι, στὸ Σάλτσμπουργκ θὰ πάνε κάθε χρόνο γιὰ νὰ διαλέξουν ὄχιους καλλιτέχνες καὶ νὰ τοὺς προτεῖνουν συνεργασία στὰ θεατρά τους, ἐνῶ, οὐνάμα, ἀπὸ τὸ Σάλτσμπουργκ θὰ ξεκινήσῃ γιὰ νὰ ἐπιβιβῆσῃ παγκόσμια, ἡ καινούρια ὄπερα καὶ ἡ καινούρια συμφωνία, ἀρκεῖ νὰ σημειώσῃ ἐπιτυχία στὸ Σάλτσμπουργκ. Γιατί, ἐδῶ καὶ μερικὰ χρόνια, στὸ Σάλτσμπουργκ καθιερώθηκε ἀπ' τὴν ἐπιτροπῆ τῶν Ἐορτῶν, νὰ δίνεται κάθε χρόνο μιὰ νέα ὄπερα ὁ ἔντελως πρῶτὴ ἐκτέλεσι. Ἐτοῖς δημιουργεῖται ἕνα ἀράνταστο ἐνδιαφέρον: «Ὁ Ὄζνιτος τοῦ Δαντῶν» καὶ «Ἡ Δίκη» τοῦ Αὐστριακοῦ φὸν Ἀίνεμ, μὲ καταπληκτικὲς ὄπερες ποὺ προποαῖσθησαν καὶ δύο χρόνους στὸ Σάλτσμπουργκ, τὸ ξαναζωντανέμμα ἔπειτα ἀπὸ 25 χρόνια τοῦ «Βότοσκ» τοῦ Ἄλμπαν Μπέργκ, ἡ «Ἀντιγόνη» τοῦ Ὀρφ, καί, φέτος, ὁ «Ἴρλανδικὸς θρόλος» τοῦ Βέρνερ

"Εγκ προκάλεσαν τις πιο ζωηρές συζητήσεις, «χάλασαν κόσμο», κυριολεκτικά και ζητήθηκαν από πολλά θέατρα, μεταφέροντας έτσι παντού και τα όνοματά των συνθετών και της χώρας τους.

Παράλληλα με την "Όπερα, το Σάλτομπουργκ προσφέρει Συμφωνικές Συναυλίες, Δράμα, Συναυλίες Μουσικής Δωματίου, Σερenaτέ, άκόμα και όπερέττα, ενώ με την περιφέρη Μουσική "Ακαδημία του, το «Μοτσαρτέουμ», που από χρόνια οργανώνει σειρά θερινών μαθημάτων, δίνει την δυνατότητα ν' αναδειχθούν πολλοί νέοι και άγνωστοι καλλιτέχνες σ' όλους τους τομείς.

Τό ίδιο σχεδόν, αλλά φυσικά με τό δικό τους τυπικό χρώμα, είναι και τό περιεχόμενο των όεορτών τό "Εδμβούργου, της Λουκέρνης, τό Στρασβούργου. Τό Αϊξ της Προβηγκίας περιορίζεται σέ "Όπερες, κυρίως Μότσαρτ και σέ μερικές Συμφωνικές Συναυλίες, τό Αϊξ-Λέ-Μπαί, θέλοντας νά διατηρήση τήν Γαλλική χορευτική παράδοσι, δημιουργεί «Φεστιβαλ Χοροό» όπου παρουσιάζονται χορευτικά όνόματι κ' αστέρια—οσλίστες τό Χοροό άπ' όλο τόν κόσμο, ενώ τό Παρίσι συγκέντρωνε φέτος άπειρους ζένους με τό Θεατρικό τό Φεστιβαλ—όπου, ώς γνωστόν, έλαβε μέρος και τό δικό μας "Εθνικό Θέατρο. Πρίν από δύο χρόνια πάλι, τό Παρίσι είχε οργανώσει ένα θαυμάσιο Φεστιβαλ υπό τό έμβλημα «Μουσική τό 20οο αϊώνος», όπου δόθηκε μία σειρά από τις ώραιότερες σύγχρονες συνθέσεις, κάθε τεχνοτροπίας και χώρας. Και δέν θάπρεπε νά ξεχάσω τό Ντονάουσοιγκεν, τή μικρή αότη πόλι της Γερμανίας—στις πηγές τόο Δούναοβι—όπου, κάθε χρόνο, με τήν πρωτοβουλία και γενναιοδωρία ενός Γερμανοί πρήγνητος οργανώνονται δύο μέρες έντελώς προποιοειακής Μουσικής, με συμμετοχή έξεχόντων καλλιτεχνών και παρακολούθησιν κριτικών άπ' όλα τά μέρη τόο κόσμου. Κάθε έργο που θά εκτελεσθέρέκει, δέν πρέπει νάχη παχθή πουθενά άλλοο. Στό πρόγραμμα τόο Ντονάουσοιγκεν είχε συμπεριληφθή πέρουσι κ' ένα έργο τόο δικού μας Σκαλκάτα.

Σ' αυτόν τόν ώραιο κύκλο τών καλλιτεχνικών και μουσικών εκδηλώσεων, μπαίνει φέτος με τις μικρές της δυνάμεις και ή "Ελλάδα μας. Τώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές, έχει ήδη άρχίσει τό «Φεστιβαλ "Αθηνών» με συμμετοχή "Ελλήνων και ζένων καλλιτεχνών και μās έχει προσφέρει Συμφωνικές Συναυλίες και άξιόλογες παραστάσεις λυρικών έργων, όπως τό «Όρφεδος και Διούδοικη» τόο Γκλόουκ, τήν όπερα τόο Μότσαρτ "Ίδομενέος, Βασιλιάς της Κρήτης», τήν ώρατοριακή όπερα τόο Στραβίνου «Οϊδίπους Τύραννος», που παρακολουθεί άπειρος κόσμος, "Ελληνες και ζένοι.

"Αλλά, οι δυνάμεις της "Ελλάδος δέν είναι αλήθεια μικρές : Πρώτ' άπ' όλα τά θρυλικά όνόματια «"Ελλάς», «"Αθήνα» είναι μία δύναμις που μπορεί νά εκόχου τους πιο μεγάλους καλλιτέχνες τόο κόσμου, που όνειρεύονται νά έπισκεφθούν μία φορά τή χώρα όπου γεννήθηκε ή Τέχνη κ' ό Πολιτισμός. "Όσοι ταξίδεψαν στό "Εξωτερικό και γνωρίσθηκαν με ζένους καλλιτέχνες, ζέρονται με τι καυμό και με πόση λαχτάρα μιλούν για τήν "Ελλάδα και με πόση χαρά θά δέχονταν μία πρόσκλησι, περιορίζοντας τις άξιώσεις τους στο ελάχιστο, άκόμα κ' οι πιο μεγάλοι. Κι' έπειτα είναι τό δικό μας, τό "Ελληνικό όλικό : Οι ζηνητεμένοι καλλιτέχνες μας που δρέπουν δάφνες σ' Εύρώπες και "Αμερικές, αλλά κ' οι ντόπιοι, οι ώραιες φωνές των τραγουδιστών μας, οι τόσο οσλίστες μας, οι μάλιστα μας και, όχι βέβαια

τελευταίοι, οι συνθέτες μας. Και δέν πρέπει νά ξεχνάμε και τους σκηνοθέτες μας. . .

Οι ζένοι μάλιστα που προσκληθήκανε στο «Φεστιβαλ "Αθηνών», ό "Ιταλόο Φράνκο Καπούνα και ό "Αμερικανορουμάνος Γιονέλ Περέλα, έμειναν ένθουσιασμένοι με τήν όρχήστρα μας και με τήν χορωδία της "Εθνικής Λυρικής Σκηνής μας. Πραγματικά, τόσο οι μουσικοί της Κρατικής "Όρχήστρας, όσο και οι χορωδοί της Ε.Λ.Σ., κούφορασι, ακατάβλητοι, άποτέλεσμα είναι ούσιαστικοί πηρήνα τόο Φεστιβαλ κ' έδειξαν ικανότητες που δέν τις φανταζόμασταν ούτε μεις που χρόνια τώρα παρακολουθούμε κάθε μουσική εκδήλωση της χώρας μας. Αυτό άποτελεί ήδη μία γερή βίασι. "Απ' τήν άλλη μεριά, ή συμβολή τόο "Εθνικού Θεάτροο με τις παραστάσεις "Αρχαίας Τραγωδίας ήταν έξ ίσου σημαντική και αξιόλογη. "Η άνομενόμενη έξ άλλοο άφεις της Φιλαρμονικής "Όρχήστρας της Νέας "Υόρκης με τόν μεγάλο μας Μητρόπολο επί κεφαλής, θά κλεισθ, σίγουρα, τις πρώτες μας αυτές Μουσικές Γιορτές, όχι μόνο κατά τόν πιο θαυμάσιο τρόπο, αλλά και με σφραγίδα άξιοπέπειας.

Συλλογίζομαι τό μέλλον, τό Φεστιβαλ τόο 1956. . . Φυσικά, λογικό είναι νά παίρνομε ως πρότυπο τις ζένες παρόμοιες Γιορτές, ως τόσο όμως δέν θάπρεπε νά παραβλέπομε και τις "Ελληνικές συνθήκες, πραγματικότητες και δυνατότητες. "Ενα "Αθηνάικό Φεστιβαλ, δέν πρέπει ν' άποβλήσει όνομ στην προσέκκλησι ζένων, αλλά και ντόπιων—μ' άλλα λόγια νά συντείνει και στη μόρφωσι τόο λαού μας που δέν έχει άκόμα τήν καλλιτεχνική παράδοσι άλλων λαών. Κι' αυτό θά γινόταν άν μερικές συναυλίες και παραστάσεις δίνονταν με τιμές πιο προσιτές—όπως άλλως τή γίνεται και παντού. Τό ζήτημα τόο "Αρχαίου Δράματος δέν νομίζω πώο θάπρεπε νά μέν «μονοπάλιο» τόο "Εθνικόο Θεάτροο, αλλά νά καλουπαιτεί έκ περιτροπής κ' άλλοι θέατροι νά επιδείξουν τήν έργασία τους κ' όχι μόνο "Ελληνικοί αλλά και ζένοι, ή και μόνο σκηνοθέτες που άσχολήθηκαν και άσχολούνται με "Αρχαίο "Ελληνικό Θέατρο. "Ο «Θυμελικόο Θίασος» τόο Λίνου Καρζή, λ.χ., δέν έπρεπε νά λειπή άπ' τό Φεστιβαλ "Αθηνών. Οι ζένοι—άν θέλομε νά πάρνομε τό θέμα και τουριστικά—βλέπομε κ' άκούομε τόσα ώρασια και μεγάλα στον τόπο τους, αλλά στη χώρα της Τραγωδίας, θά τους τραβοήσομ ξεχωριστά τέτοιες συγκριτικές—ας τις ποίμε έτσι—παραστάσεις.

Παράλληλα με τις Συμφωνικές Συναυλίες και παραστάσεις "Όπερας—γιά νά ενανώρθω στον μουσικό τόπο—δέν θάπρεπε νά παραμεινόυηται οι συναυλίες μεγάλων οσλίτη, "Ελλήνων και ζένων καθώς και ή μετάκλησι συνόλων Μουσικής Δωματίου. . . "Αλλά, φυσικά, όταν δέν έχουμε κανένα άλλο θέατρο, καμιά άθουσα Συναυλία, παρά μόνο τό "Ωρεοίν "Ηρώδοο, τι μπορεί νά γίνη ; Είναι ανάγκη νά δημιουργηθή ένα θέατρο, μία άθουσα συναυλιών, ύπαίθρια και κλειστή, έτσι που νά μην κινδυνεύομε οι παραστάσεις άπ' τόν καιρό—όπως συνέβη φέτος.

Και, πάνω άπ' όλα, πρέπει νά δοθή μία σημαντική θέσις, ή θέσις που της άξιζει, στην "Ελληνική μουσική δημιουργία. Δέν μπορεί νά έννοηθή "Αθηνάικό, "Ελληνικό Φεστιβαλ χωρίς "Ελληνικά έργα ! "Ως τώρα—κ' έχουν ήδη δοθή τέσσορες Συμφωνικές Συναυλίες—δέν έρμηνεύθηκε παρά μόνο ένα (άρθρ. 1) "Ελληνικόο έργο ! Κι' εκτός από μία και μόνη "Ελληνίδα οσλίτη—τήν μεγάλη μας Νικολαΐδη—οά κανένα πρόγραμμα, πουθενά, δέν βλέπω ένα "Ελληνικόο όνομα. . .

Και κάτι που θάπρεπε νά καθιερωθή όπωσδήποτε, είναι ή εκτέλεσις, κάθε χρόνο, μιας "Ελληνικής "Όπερας, διαλέγμενης, κατά προτίμησι άπ' τις άπαικτες, ή και από τις ήδη παγιμένες, άν έχη σημειώσεις έπιτυχία. Είναι άπίστευτο πόσοο "Ελληνικές συνθέσεις, πόσα "Ελληνικά έργα, πόσοο "Ελληνικές "Όπερες περιμένουν κλεισμένες στο σκοτάδι νά δοϋν επί τέλους τό φός της ράμπας.

Τό Φεστιβαλ "Αθηνών πρέπει νά γίνή ό δημιουργός ενός νέου "Ελληνικού Πολιτισμοο, προωθώντας τήν "Ελληνική Τέχνη.